

RAPORT ANUAL DE PROGRES

**PRIVIND IMPLEMENTAREA PROIECTULUI „SPORIREA ROLULUI
PACIENTULUI ȘI A COMUNITĂȚII ÎN CONTROLUL
TUBERCULOZEI ÎN MOLDOVA” ANUL 2012**

Raport elaborat de Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate

INFORMAȚII GENERALE DESPRE GRANT

Titlul Programului	Sporirea rolului pacientului și a comunității în controlul tuberculozei în Moldova, 2010-2015
Donator:	Fondul Global pentru Combatere SIDA, Tuberculozei și Malariei
Numărul grantului	MOL-809-G05-T
Recipientul Principal:	Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS)
Data semnării acordului:	25 octombrie 2010
Finanțarea aprobată:	Perioada 1: 4,517,420.00 Euro
Durata perioadei:	01 octombrie 2010 – 31 decembrie 2012
Perioada cuprinsă de prezentul raport:	01 ianuarie 2012 – 31 decembrie 2012

ACRONIME ȘI ABREVIERI

AFI	Asociația Obștească „AFI”
AMP	Asistența Medicală Primară
APL	Autoritate Publică Locală
BOM	Biserica Ortodoxă a Moldovei
CCSTB	Centru Comunitar pentru suportul pacienților cu tuberculoză
CNC	Consiliul național de coordonare a programelor naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și control al tuberculozei
DOT	Tratament Direct Observat
DOTS	Directly Observed Treatment, Short Course (tratament de scurtă durată direct observat)
Fondul Global	Fondul Global pentru Combaterea SIDA, Tuberculozei și Malariei
FSM	Fundația Soros-Moldova
HIV	Virusul Imunodeficienței Umane
IFP	Institutul de Ftiziopneumologie ”Chiril Draganiuc”
M&E	Monitorizare și Evaluare
MDR-TB	Tuberculoză multi-drogrezistentă
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS	Ministerul Sănătății
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	Organizație Neguvernamentală
PGM	Program de Granturi Mici
PNCT	Programul Național de Control al Tuberculozei
PTH	Persoanele care trăiesc cu HIV
SIDA	Sindromul Imunodeficienței Umane
TB	Tuberculoză
USMF	Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”
XDR-TB	Tuberculoză cu rezistență extinsă

CUPRINS

INTRODUCERE	5
DESCRIEREA GENERALĂ A PROIECTULUI	5
SUMARUL REALIZĂRILOR.....	8
ACTIVITĂȚILE IMPLEMENTATE ȘI REZULTATELE	9
OBIECTIVUL 1. MOBILIZAREA RESURSELOR PENTRU SUSȚINEREA PARTENERIATELOR LA NIVEL DE COMUNITATE.....	9
OBIECTIVUL 2. ÎNLĂTURAREA BARIERELOR LA ÎNGRIJIRI MEDICALE A POPULAȚIEI SĂRACE ȘI A ALTOR COMUNITĂȚI VULNERABILE	19
OBIECTIVUL 3. FORTIFICAREA SISTEMULUI DE SĂNĂTATE ȘI IMPLICAREA TUTUROR PARTENERILOR EXISTENȚI ÎN ACTIVITĂȚILE DE CONTROL AL TB.....	26
OBIECTIVUL 4. PLEDOARIE, COMUNICARE ȘI MOBILIZARE SOCIALĂ (ACSM)	31
OBIECTIVUL 5. INTEGRAREA SERVICIILOR TB ÎN SECTORUL PENITENCIAR ȘI SECTORUL CIVIL	33
OBIECTIVUL 6. ASIGURAREA ACCESULUI UNIVERSAL LA SERVICIILE DE DIAGNOSTICARE, TRATAMENT, ÎNGRIJIRE ȘI SUPORT PENTRU PACIENȚII CU TB REZISTENTĂ LA MEDICAMENTE.	34
OBIECTIVUL 7. CERCETĂRI OPERAȚIONALE ALE INTERVENȚIILOR ÎN DOMENIUL CONTROLULUI TUBERCULOZEI.....	36
INDICATORII DE PERFORMANȚĂ AI PROGRAMULUI.....	37
UTILIZAREA FONDURILOR.....	40

INTRODUCERE

Ca urmare a necesității controlului tuberculozei în Republica Moldova, precum și costului ridicat al intervențiilor complexe în domeniu, Consiliul național de coordonare al Programelor Naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și control al tuberculozei a aplicat pentru suport financiar suplimentar de la Fondul Global de Combatere SIDA, Tuberculozei și Malariei în cadrul Rundei a 9-a.

În rezultat, Fondul Global a aprobat finanțarea Aplicației înaintate de CNC în scopul susținerii activităților stipulate în Programul Național de Control al Tuberculozei.

Începând cu Runda a 8-a, în conformitate cu cerința donatorului, este implementat mecanismul dublu de urmărire a finanțării (Dual tracking finance), respectiv resursele financiare ale Fondului Global destinate țării sunt gestionate prin intermediul a doi Recipienți Principali - guvernamental și neguvernamental.

Centrul pentru Politici și Analize în Sănătate (Centrul PAS), organizație independentă, neguvernamentală, necomercială și non-profit, a fost selectat în calitate de Recipient Principal neguvernamental de către CNC în baza unui concurs deschis și transparent.

Astfel conform acordului de grant nr. MOL-809-G05-T, Centrul PAS gestionează un grant în mărime de 3,802,817,72 Euro pentru prima Perioadă de implementare (01 octombrie 2010– 31 decembrie 2012).

Acordul inițial de grant a fost lansat pe data de 01 octombrie 2010.

În conformitate cu Aplicația țării și acordul de grant inițial au fost contractați trei Sub-recipienti pentru implementarea anumitor componente ale programului:

- Fundația Soros-Moldova;
- Asociația Obștească "AFI" (ex-ONG "Carlux");
- Institutul de Ftizio pneumologie "Chiril Draganiuc".

Centrul PAS împreună cu Sub-recipientii implementează activitățile grantului în strânsă colaborare cu Consiliul național de coordonare a Programelor Naționale de profilaxie și control al infecției HIV/SIDA, infecțiilor cu transmitere sexuală și control al tuberculozei, Ministerul Sănătății, PNCT, instituțiile din subordinea ministerului, autoritățile publice locale, Oficiul OMS din Moldova și organizațiile neguvernamentale active în domeniul TB.

DESCRIEREA GENERALĂ A PROIECTULUI

TB a devenit o problemă majoră de sănătate publică, după ce Moldova a obținut independența în 1991 și continuă să reprezinte o povară mare pentru populația țării. Rata estimativă de cazuri notificate este de 170 per 100,000 persoane, ceea ce plasează Moldova pe locul trei în rândul celor 53 de țări cu cea mai înaltă rată de notificare din Regiunea Europeană conform Organizației Mondiale a Sănătății (Supravegherea Tuberculozei în Europa, ECDC, 2009).

Tratamentul sub directă observare, curs scurt (DOTS) este strategia oficială pentru controlul TB în Moldova. DOTS a fost adoptat spre sfârșitul anului 2001 și a fost implementată în întreaga țară la începutul anului 2004, inclusiv sectorul penitenciar și regiunea Transnistreană.

Comparativ cu alte țări din Europa de Est, Republica Moldova se confruntă cu o povară mare a tuberculozei rezistente. Aceasta reprezintă un obstacol semnificativ pentru controlul eficient al epidemiei TB. Prevalența TB Multidrogrezistentă (TB-MDR) în 2012 a fost de 24% în rândul cazurilor noi de TB și 62% în rândul cazurilor de TB tratate anterior.

Din 1 octombrie 2010, a fost lansată implementarea a R9 în paralel cu activitățile planificate pentru cel de al doilea an din runda 8. Cu scopul de a îmbunătăți activitățile de implementare din cadrul ambelor runde, Fondul Global a consolidat aceste două runde în cadrul Grantului Nr. **MOL-809-G05-T**.

Scopul general al rundelor consolidate este controlul TB, prin accelerarea acțiunilor întreprinse de comunitate și societatea civilă pentru a opri răspândirea TB și a reduce povara tuberculozei sensibile și rezistente în Republica Moldova. Prin realizarea obiectivelor proiectului, Moldova contribuie la campania colectivă Stop TB. În timp ce fortificarea principalelor intervenții DOTS rămâne să fie o cerință esențială pentru prevenirea rezistenței, în condițiile în care MDR-TB este o mare povară, diagnosticarea timpurie și tratamentul adecvat a cazurilor de TB-DR sunt necesare pentru succesul general în combaterea epidemiei și în realizarea țintelor de control al TB și a țintelor de Dezvoltare a Mileniului ce țin de domeniul sănătății.

Grupul țintă este reprezentat de toți pacienții cu tuberculoză din țară, atât cei cu tuberculoză sensibilă cât și cei cu forme rezistente la medicamente, pacienții vulnerabili, familiile grupurilor țintă; deținuții; personalul medical implicat în diagnosticare; în managementul cazurilor de TB sensibilă și TB-MDR; personalul care are contribuții la Programul Național de Control al Tuberculozei; și populația generală.

Reișind din scopul propus au fost determinate următoarele obiective :

1. Mobilizarea resurselor pentru susținerea parteneriatelor la nivel de comunitate;
2. Înlăturarea barierelor la îngrijiri medicale a populației sărace și a altor grupuri vulnerabile;
3. Fortificarea sistemului de sănătate și implicarea tuturor partenerilor existenți în activitățile de control al TB;
4. Pledoarie, comunicare și mobilizare socială (ACSM);
5. Integrarea serviciilor TB atât în afara cât și în cadrul penitenciarelor;
6. Asigurarea accesului universal la serviciile de diagnosticare, tratament, îngrijire și suport pentru pacienții cu TB multidrogrezistentă
7. Realizarea cercetărilor operaționale cu privire la intervențiile în TB.

Intru realizarea obiectivelor enunțate, proiectul a inclus un set de activități multiapsectuale precum::

1. Mobilizarea resurselor pentru susținerea parteneriatelor la nivel de comunitate
  - a. Fortificarea parteneriatelor cu autoritățile publice locale prin susținerea grupurilor de lucru, dezvoltarea centrelor comunitare, instruire, monitorizare și evaluare.

- b. Stimularea inițiativelor locale a ONG-urilor în domeniul TB prin implementarea programelor de granturi mici și dezvoltarea capacităților acestor organizații.
2. Înlăturarea barierelor la îngrijiri medicale a populației sărace și a altor comunități vulnerabile
  - a. Susținerea pacienților: încurajarea pacienților cu TB în continuarea tratamentului, prin oferirea de pachete cu produse alimentare, rambursarea cheltuielilor pentru vizitele la centrele DOT, monitorizarea tratamentului și distribuirea materialelor informative.
  - b. Sporirea implicării comunităților afectate, inclusiv a persoanelor care trăiesc cu HIV prin crearea grupurilor de susținere de la egal la egal, informare, materiale educative și întruniri ordinare.
3. Fortificarea sistemului de sănătate și implicarea tuturor partenerilor existenți în activitățile de control al TB
  - a. Formarea prestatorilor de servicii în cadrul comunității prin instruirea personalului medical, elaborarea materialelor educative și a manualelor.
  - b. Implicarea bisericii ortodoxe în procesul de reducere a stigmei față de pacienții cu TB și a familiilor acestora, prin susținerea centrelor sociale și prin elaborarea materialelor informative și educaționale.
  - c. Utilizarea Cartei Pacienților pentru tratarea Tuberculozei și organizarea programelor de instruire pentru pacienți.
4. Pledoarie, comunicare și mobilizare socială (ACSM)
  - a. Sensibilizarea prin programe inovative: educatori de la egal la egal.
  - b. Susținerea campaniilor de comunicare publică pentru mobilizarea socială.
  - c. Sporirea rolului mass media și pledoaria.
5. Integrarea serviciilor TB atât în sectorul penitenciar cât și în afara lui.
  - a. Susținerea mediatică, socială și legală a pacienților cu TB și abordarea controlului infecției în penitenciare prin dezvoltarea și renovarea infrastructurii.
6. Asigurarea accesului universal la serviciile de diagnosticare, tratament, îngrijire și suport pentru pacienții cu TB rezistentă la medicamente:
  - a. Fortificarea capacităților naționale pentru managementul tuberculozei multidrogrezistente prin instruirea specialiștilor ftiziopneumologi din staționar și din ambulator și a personalului din medicina primară în domeniul managementului TB-DR; implementarea sistemului de înregistrare și de raportare în TB; îmbunătățirea măsurilor de control al infecției în managementul cazurilor de tuberculoză; evaluarea și dezvoltarea programului de susținere a pacienților cu TB multidrogrezistentă.
  - b. Asigurarea suportului motivațional pentru toți pacienții cu TB- MDR înrolați în tratament, cât și educarea și consilierea pentru aderență
7. Cercetări operaționale ale intervențiilor în domeniul controlului tuberculozei orientate spre studierea problemelor prioritare inclusiv cunoștințele, atitudinile și practicile în ceea ce privește TB, stigma și discriminarea.

SUMARUL REALIZĂRILOR

Fortificarea implicării comunității și extinderea parteneriatului pentru controlul efectiv al TB:

În scopul sporirii calității serviciilor medicale și asigurării continuității serviciilor integrate pentru pacienții cu tuberculoză în faza de tratament în condiții de ambulatoriu, în 2011 au fost create Centre Comunitare pentru suportul pacienților cu tuberculoză, în cadrul a 10 instituții medico-sanitare publice. Fiind calificate drept unități de profil medico-social, Centrele Comunitare au fost instituite cu scop de a complementa activitățile serviciului de ftiziopneumologie, acordând asistență socială și psihologică pacienților. Mai mult ca atât, aria de responsabilități a Centrelor Comunitare vizează informarea și mobilizarea comunității privind prevenirea răspândirii TB, colaborarea cu autoritățile publice locale privind implicarea lor în suportul pacienților cu TB și/ sau participarea lor în realizarea măsurilor de prevenire a răspândirii TB.

În cadrul centrelor comunitare activează echipe multidisciplinare care oferă pacientului suport medical, asistență psihologică, juridică, socială.

O altă direcție în sporirea rolului și implicării comunității în realizarea programului TB este extinderea numărului de organizații non-guvernamentale (ONG) și dezvoltarea capacităților acestor organizații. ONG-urile oferă suport sistemului de sănătate în informarea și educarea societății, participarea la tratamentul DOT, identificarea grupurilor vulnerabile și redirecționarea lor spre instituțiile sanitare.

De asemenea, programul grantului susține activități orientate spre intensificarea colaborării programului de control al TB și HIV, inclusiv prin creșterea implicării comunității relevante. Formarea grupurilor de suport al pacienților și oferirea suportului în dezvoltarea capacității lor prin acordarea de granturi este prevăzut în programul grantului.

Unul dintre cele mai importante componente ale proiectului "Sporirea rolului pacientului și a comunității în controlul tuberculozei în Moldova" îl reprezintă activitățile de advocacy, comunicare și mobilizare socială (ACSM), scopul cărui este sensibilizarea cu privire la tuberculoză (TB) a populației în general și a anumitor grupuri vulnerabile, obținerea unei participări mai active a comunității pentru a menține tuberculoza sub control. Majoritatea acestor activități sunt incluse în obiectivul 4 al proiectului (Obiectivul 4. – Promovare, comunicare și mobilizare socială - ACSM). Unele activități programate la obiectivul 4 sunt implementate nemijlocit de către Centrul PAS, iar o altă parte – de diverse organizații non-guvernamentale și instituții.

Educarea și informarea pacientului, comunității, persoanelor cheie din sistemul de sănătate și din sistemele aferente, cât și mobilizarea societății în reducerea poverii TB, reprezintă o componentă majoră din planul programului de finanțare, fiind o continuitate a activităților de pledoarie, comunicare, lansate în anii precedenți. Diverse instrumente de realizare a activităților propuse au fost aplicate, cum ar fi: dezvoltarea rețelei de educatori de la egal la egal, elaborarea diverselor produse informaționale despre control al TB în funcție de grupul țintă, formarea cunoștințelor despre TB pentru jurnaliști, motivarea jurnaliștilor în abordarea subiectelor ce țin de informare și educare în domeniul TB, prin sursele media etc.

Asigurarea unui management eficient al cazurilor de TB prin suportul pacienților și fortificarea capacităților sistemului de sănătate.

Creșterea aderenței pacienților la tratament este susținută în cadrul programului prin oferirea unui pachet motivațional complex, fiind evaluată necesitatea fiecărui pacient în parte, cum ar fi: pachet alimentar și cu produse de igienă, acoperirea cheltuielilor de transport ori asigurarea transportării la domiciliu a medicamentelor, în dependență de caz.

Deasemenea este prevăzută asistența pacienților cu TB aflați în tratament, la etapa de transfer din sistemul penitenciar în sistemul civil, prin susținerea lor în perfectarea actelor de identitate (ex. buletin de identitate), în caz că lipsesc, referirea la medicul din teren etc..

Un accent esențial în cadrul programului este fortificarea capacităților sistemului de sănătate și implicarea tuturor partenerilor în controlul TB.

Programul asigură activități de fortificare a tratamentului DOT, cât și îmbunătățirea calității serviciului oferit de sistemul de sănătate prin îmbunătățirea cunoștințelor personalului medical din ftiziopneumologie și din medicina primară, despre managementul cazului de tuberculoză, în funcție de responsabilitățile personalului în acest algoritm. Parte componentă a programului sunt și ședințele comune ale serviciului ftiziopneumologic, serviciului medicinei primare și partenerilor din societatea civilă. Acestea au fost organizate cu scopul de a aborda și soluționa problemele ce țin de fortificarea colaborării, parteneriatelor în managementul TB.

În cadrul planului de finanțare a grantului sunt susținute activitățile echipei centrale al Programului Național de Tuberculoză în monitorizarea și evaluarea implementării activităților de control al TB. Activitățile de susținere a PNCT include dezvoltarea permanentă a sistemului informațional de supraveghere și monitorizare a TB curent (SYMETB), ținând cont de noile recomandări ale OMS și cerințe ale PNCT de evidență și raportare.

ACTIVITĂȚILE IMPLEMENTATE ȘI REZULTATELE

OBIECTIVUL 1. Mobilizarea resurselor pentru susținerea parteneriatelor la nivel de comunitate

Ref I: Fortificarea parteneriatelor cu autoritățile publice locale prin susținerea grupurilor de lucru, dezvoltarea centrelor comunitare, instruire, monitorizare și evaluare.

Aria serviciilor oferite: Implicarea comunității în controlul TB

Activitatea: Fortificarea parteneriatelor cu autoritățile publice locale prin susținerea grupurilor de lucru, dezvoltarea centrelor comunitare, instruire, monitorizare și evaluare.

Pe durata anului 2012, 9 centre comunitare pentru suportul pacienților cu tuberculoză (în continuare- Centre Comunitare), dintre cele 10 create în 2011, au activat în suportul cabinetului coordonatorului TB raional. În luna decembrie 2012, ca rezultat al negocierilor cu persoanele de decizie din regiunea transnistreană, Centrul comunitar pentru suportul pacienților cu tuberculoză, r- l Rîbnița și-a început activitatea.

Conform responsabilităților atribuite, Centrele Comunitare au prestat următoarele servicii:

- Coordonarea procesului de supraveghere strictă a tratamentului TB (DOT) al tuturor pacienților din raion;
- Informarea și consilierea pacientului TB și a membrilor familiei lui privind specificul TB, a tratamentului și a monitorizării, profilaxia secundară și controlul infecției;
- Managementul cazurilor de TB cu risc de non-aderență conform unui plan individual de acordare a unui pachet de asistență pentru fiecare pacient TB;
- Evaluarea și consilierea periodică a pacienților cu risc mare de abandon pentru încurajarea menținerii tratamentului;
- Distribuția pachetelor alimentare pentru menținerea pacienților în DOT;
- Rambursarea cheltuielilor de transport pentru unii pacienți care se vor deplasa pentru DOT la centrul comunitar sau CMF;
- Prestarea de servicii sociale individualizate în baza evaluării factorilor de risc de abandon al tratamentului (referire la serviciile existente de asistență socială, de ex. suport în perfectarea unor documente, găsirea unei locuințe temporare etc.);
- Organizarea și instruirea grupurilor de suport al pacienților TB la nivel comunitar, în colaborare cu ONG-urile;
- Coordonarea activităților de ameliorare a DOT cu activitățile ONG-urilor;
- Furnizarea informației privind TB pacienților cu TB și a familiilor acestora;
- Monitorizarea calității DOT și evaluarea periodică a rezultatelor.
-

Pentru buna funcționare a Centrelor Comunitare, în anul 2011 au fost renovate spații în cadrul spitalelor raionale, au fost mobilate și dotate cu echipament tehnic. Fiecare Centru comunitar a fost dotat cu un autoturism pentru efectuarea vizitelor de monitorizare în teritoriu. Din sursele Fondului Global pe parcursul anului 2012 au fost salarizați cei 5 angajați ai fiecărui Centru.

A continuat conlucrarea cu CMF-urile și CSP-urile cărora în 2011 a fost transmis cu titlu gratuit câte un set de echipament IT pentru fortificarea serviciilor colaborative.

În baza analizei activităților realizate în primul an de activitate a centrelor comunitare și dificultățile înregistrate, centrele comunitare au beneficiat de 2 cursuri de instruire cum ar fi: planificarea activităților, fortificarea parteneriatelor cu APL-urile și societatea civilă, consolidarea cunoștințelor necesare pentru lucrul cu beneficiarii centrelor și populația generală: în domeniul pledoariei, comunicării și mobilizării sociale (ACSM) în controlul tuberculozei.

Pînă la 31 decembrie 2012, 1923 de pacienți MDR-TB, aflați în faza de ambulatoriu al tratamentului, au fost deserviți de către cele 9 centre comunitare. La fel, centrele au organizat mese rotunde și întruniri cu reprezentanți ai APL-urilor, în cadrul cărora a fost pusă în discuție problema tuberculozei în raion, în general, și cazurile individuale cu tuberculoză care necesită suport din partea autorităților. În urma acestor întruniri, o parte dintre pacienții au primit ajutor material din partea primăriilor locale.

Principalele activități efectuate de către centrele comunitare pe durata anului 2012 sunt reflectate în Tabelul 1.

Tabelul 1.

Activitățile centrelor comunitare în 2012

Centrul comunitar pentru suportul pacienților	Întruniri cu APL	Activități informative despre TB destinate populației generale	Suport material pacienților acordat de către APL	Instituții/organizații cu care a conlucrat centrul
Cahul	26 întruniri	28 lecții	25 pacienți au primit ajutor unic în sumă de 1000 lei fiecare	Secția asistență socială și protecție a familiei, ONG "Viața Nouă", ONG "Pas cu Pas", Agenția pentru ocuparea forței de muncă, Centrul Militar Teritorial Cahul, Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional, ONG "AFI"
Criuleni	27 întruniri	33 lecții		Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional, ONG "AFI"
Glodeni	67 întruniri	140 lecții	Ajutor social lunar în- 15 bolnavi (sumele bănești lunare pe o persoană în limita 223-2570 lei). Ajutor bănesc unic în a.2012 din partea primăriilor - 44 bolnavi suma totală- 44150 lei (sumele de la 500- 4000 lei).	ONG "AFI", ONG "Speranța Terrei"
Hîncești	12 întruniri	22 lecții		ONG "AFI", Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional
Ialoveni	25 întruniri	47 lecții	Ajutor material 500 - 1000 lei 36 bolnavi	ONG "AFI", Ziarul "Ora locală", Radio Moldova - emisiunea "Noi și

				societatea", Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional
Orhei	28	32	3 pacienți au primit ajutor material din partea primăriilor	ONG "AFI", ONG "Adolescentul", Agenția pentru ocuparea forței de muncă, Direcția Asistență Socială, Ziarul "Plaiul Orheian", Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional
Rezina	97	102	Ajutor unic la 46 pacienți câte 500-1000 lei, 23 pacienți - alimentați la cantina socială	ONG "AFI", Ziarul "Farul Nistrean", Direcția Cultură or. Rezina, Direcția Asistență Socială, Publika TV, Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional
Strășeni	24	28	54 pacienți au primit ajutor social	ONG "AFI", Direcția Asistență Socială, Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional
Ungheni	34	32		ONG "AFI", Ziarul "Expresul", Asistența Medicală Primară, Centrul de Sănătate Publică raional

Activitatea centrelor comunitare este permanent supervizată de către 3 consultanți, selectați prin concurs deschis de către Centrul PAS, care au participat la elaborarea Regulamentului pentru funcționarea centrelor comunitare, nomenclatorului actelor necesare pentru activitatea Centrului Comunitar și oferă în permanență consultanță tehnică personalului centrelor comunitare.

Pentru a îmbunătăți activitatea Centrelor comunitare, în mai 2012, a fost selectat un consultant care monitorizează activitățile și serviciile acordate beneficiarilor centrelor comunitare cu elaborarea rapoartelor lunare cu propuneri pentru sporirea eficacității activităților implementate și îmbunătățirea calității serviciilor prestate.

Activitatea: Întruniri bi-anuale pentru fortificarea parteneriatelor

Pe parcursul anului 2012 au fost organizate 2 conferințe, conform planului de lucru și ordinelor Ministerului Sănătății (nr. 257 din 2 martie 2012 și nr. 1266 din decembrie 2012). Evenimentele au avut loc în data de 23 martie 2012 și 20 decembrie 2012 și au întrunit, în total, 489 participanți, reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și non-guvernamentale implicate în managementul pacienților cu TB. Participanții s-au întâlnit pentru a discuta progresul în controlul tuberculozei și pentru a identifica soluții de îmbunătățire a metodelor de implicare a comunității în controlul tuberculozei.

Ref II: Stimularea inițiativelor locale a ONG-urilor în domeniul TB prin implementarea programelor de granturi mici.

Aria serviciilor oferite: Implicarea comunității în controlul TB

Fundația Soros-Moldova, în calitate sa de subrecipient a resurselor financiare din Grantul Fondului Global de Combatere HIV/SIDA, TB și Malariei (runda a 9-a), în cadrul proiectului „Sporirea rolului pacientului și comunității în controlul Tuberculozei în Republica Moldova”, finanțat de Centrul PAS din resursele GFATM (runda 9, faza I), este responsabilă de susținerea activităților ONG, în domeniul creșterii depistării precoce a tuberculozei, sporirea complianței la tratament în condiții de ambulator și obținerea ratei înalte a succesului tratamentului.

În anul 2011, au fost susținute 8 ONG, care au realizat activități în domeniul controlului tuberculozei în anii 2011-2012.

În 2012, Fundația Soros-Moldova a aprobat 14 propuneri de proiect de la organizațiile non-guvernamentale înaintate de 8 ONG, în baza a 2 competiții deschise lansate pentru colectarea cererilor de finanțare (Tabelul 2).

Una din cele 8 ONG prestează servicii pentru pacienții de TB din regiunea transnistreană.

În scopul identificării activităților eficiente cu impact maxim asupra procesului de control al TB, la finele anului 2011, eforturile echipei Programului Sănătate Publică/ Fundația Soros - Moldova au fost îndreptate spre evaluarea activităților implementate de organizațiile sub-recipiente în cadrul realizării PGM.

La fel, în contextul selectării activităților prioritare pentru finanțare, teritoriile și evitării finanțării duble a activităților, la finele anului 2011 și în luna ianuarie 2012, echipa Programului Sănătate Publică/Fundația Soros-Moldova a organizat câteva ședințe de lucru cu partenerii în implementarea proiectului "Sporirea rolului pacientului și sectorului neguvernamental în controlul Tuberculozei" (reprezentanții Institutului de Ftiziopneumologie, Centrului PAS, ONG Carlux (AFI)).

Activitățile susmenționate au permis inițierea discuțiilor privind uniformizarea activităților realizate de ONG în domeniul controlului TB și selectarea teritoriilor prioritare pentru desfășurarea lor.

Activitățile cu impact major asupra procesului de control al TB, considerate eligibile pentru finanțare în cadrul PGM au fost discutate și aprobate la ședința GTL "Diagnosticare și prevenire TB".

Astfel, pentru anul 2012, factorii de decizie din domeniu au stabilit și aprobat următoarele direcții de intervenție:

1. Includerea persoanele bolnave de TB cu risc sporit de abandon, persoane UDI, boschetari, migranți și deținuți în lista beneficiarilor ONG active în controlul TB;
2. Semnarea contractelor separate între ONG-urile active în domeniul controlului tuberculozei și ONG AFI, obiectul contractelor fiind activitatea de DOT și între ONG și Centrul PAS pentru activități de mobilizare comunitară și informare a populației despre tuberculoză;

3. Direcționarea activităților pentru asigurarea diagnosticării precoce a TB în rândul reprezentanților grupurilor vulnerabile de populație și sporirea aderenței la tratament în rândul persoanelor cu TB cu risc sporit de abandon.

Ca rezultat, activitățile realizate de către ONG-urile active în domeniul controlului TB, susținute în cadrul PGM în anul 2012 sunt:

1. Activități de outreach (în teren) în grupurile de populație cu risc sporit de infectare și îmbolnăvire TB greu accesibile (persoane care fac abuz de substanțe psihotrope, inclusiv alcool, boschetari, migranți) pentru asigurarea diagnosticării TB în stadii precoce (ONG "AFI", ONG "BTDV", ONG "PPV"):
  - activități de informare și educare în rândul grupurilor vulnerabile cu scopul depistării timpurii a TB;
  - efectuarea screeningului simptomatic;
  - referire și acompaniere la instituția medicală pentru asigurare diagnosticului;
  - consiliere pre și post -diagnostic, inclusiv consiliere psihologică.
2. Activități de suport a pacientului de TB cu risc sporit de abandon (ONG "SMIT", ONG "PPV", ONG "Speranța Terrei" ONG "Consens", ONG "Programe Medico –Sociale"):
  - aprecierea riscului de abandon a pacientului cu TB;
  - monitorizarea tratamentului;
  - consilierea pentru aderență la tratament;
  - identificarea factorilor de non-aderență și elaborarea planului individual de suport a pacientului;
  - informarea, consilierea și implicarea membrilor familiei în susținerea persoanei în tratament;
  - implicarea APL, serviciului de asistență socială, bisericii, liderilor comunitari neformali, etc. în suportul pacientului cu TB;
3. Activități de reîntoarcere a pacienților de TB în tratament (ONG "PPV", ONG "Speranța Terrei" ONG "Consens", ONG "Programe Medico –Sociale", ONG „ AFI", ONG "BTDV"):
  - identificarea factorilor de nonaderență și elaborarea planului individualizat de suport a pacientului;
  - referire și acompaniere la instituția medicală pentru reexaminare
  - informare, consilierea și implicarea membrilor familiei în susținerea persoanei în tratament;
  - implicarea APL, serviciului de asistență socială, bisericii, liderilor comunitari neformali, etc. în suportul pacientului cu TB;
4. Activități de mobilizare socială și de sporire a capacităților factorilor de decizie și partenerilor comunitari pentru suportul persoanelor cu TB
  - Organizarea meselor rotunde cu implicarea factorilor de decizie din teritoriile administrative pentru suportul persoanei cu TB (ONG "Speranța Terrei", ONG "SMIT");
  - Implicarea voluntarilor în promovarea cunoștințelor despre TB și încurajarea depistării precoce a TB. (ONG "Programe Medico-Sociale" - reg. Transnistreană și Speranța Terrei – 10 teritorii cu incidență sporită la TB).

Tabelul 2.

Lista ONG-urile care au implementat proiecte în domeniul TB în cadrul Programul de Granturi Mici în 2012:

#	Denumirea ONG-ului	Denumirea proiectului	Obiectivul proiectului	Perioada de implementare a proiectului	Localitățile acoperite cu servicii în cadrul proiectelor
1	Centrul pentru Educație și Reabilitare a Adolescenților "Adolescentul"	"Depistarea timpurie și prevenirea răspîndirii cazurilor TB în raionul Orhei"	Creșterea succesului tratamentului prin depistare precoce și atingerea indicatorului de 10% a ratei de abandon printre pacienții TB din raionul Orhei	14.03.2011-31.03.2012	Raionul Orhei
2	"Tinerii pentru Dreptul la Viață"	"Activități de prevenire, identificare timpurie și referire pentru tratament a grupurilor de risc în mun. Bălți"	Creșterea nivelului de identificare timpurie, referire către diagnostic și menținere în tratament a persoanelor cu TB din mediul utilizatorilor de droguri injectabile (UDI)	14.03.2011-31.01.2012 01.02.2012-31.12.2012	Mun. Bălți
3	"Programe Medico-Sociale"	"Îmbunătățirea Programului de control al tuberculozei în regiunea transnistreană prin implicarea comunității"	Reducerea mortalității și morbidității TB în Republica Moldova prin inițierea și susținerea unui serviciu de consiliere și suport pentru pacienții cu risc sporit de abandon din Tiraspol și Bender	14.03.2011-29.02.2012 01.03.2012-31.01.2012	Mun. Tiraspol, or. Bender
4	Asociația Națională a Bolnavilor de Tuberculoză (ANBT) din Republica Moldova "SMIT" (Societatea Moldovei împotriva Tuberculozei)	"Susținerea și instruirea pacienților cu tuberculoză" "Față în față"	Sporirea aderenței la tratamentul antituberculos a persoanelor cu TB din raionul Florești și sporirea depistării precoce a maladiei la persoanele din grupul de risc.	14.03.2011-31.01.2012 01.02.2012-31.12.2012	Raionul Fălești

5	„Pentru Prezent și Viitor”	„Sporirea rolului pacientului și comunității în controlul TB în Chisinau”	Reducerea răspândirii infecției între pacienții cu TB cu risc sporit de abandon și persoane cu risc sporit de infectare și îmbolnăvire TB (contactși și persoane UDI)	14.03.2011-31.01.2012 01.02.2012-31.12.2012	Municipiul Chișinău și suburbiile orașului (Grătiești, Stăuceni, Cricova, Budești, Bubuieci, Cruzești, Vadul lui Vodă)
6	„Speranța Terrei”	„Să luptăm împreună împotriva tuberculozei”	Îmbunătățirea ratei de succes a tratamentului în rândul pacienților cu TB din Bălți.	14.03.2011-31.01.2012 01.02.2012 - 31.12.2012	Mun. Bălți
7	”Cuget”	„Nu fi indiferent!”	Diminuarea mortalității și morbidității prin TB în Moldova prin creșterea depistării precoce a tuberculozei	14.03.2011-29.02.2012 01.10.2012-31.12.2012	Raionul Fălești
8	„ Consens”	„Controlul TB eficient prin parteneriatul social multilateral”	Consolidarea eforturilor în vederea asigurării controlului tuberculozei prin consolidarea parteneriatului dintre bolnav, familia sa, Centrul Medicilor de Familie, Autoritățile Publice Locale și comunitate.	01.07.2011-30.06.2012	Raionul Sîngerei
9	”AFI”	”Crearea accesului persoanelor fără loc de trai de pe teritoriul Municipiului Chișinău la servicii de diagnostic și tratament TB”	Diminuarea mortalității și morbidității TB în rândul persoanelor fără loc permanent de trai din municipiul Chișinău prin implicarea comunității în controlul TB	01.03.2012-31.01.2012	Mun. Chișinău

10	„Speranța Terrei”	”Să luptăm împreună împotriva Tuberculozei – activități de control TB pentru boschetarii din Bălți”	Identificarea precoce a cazurilor de TB în rândul persoanelor fără loc permanent de trai din municipiul Bălți.	01.08.2012-31.12.2012	Mun. Bălți
11	„Asociația Psihologilor Tighina”	„Oportunități de implicare a resurselor și capacităților locale în controlul Tuberculozei”	Sporirea ratei succesului tratamentului antituberculos prin implicarea resurselor și capacităților locale în raionul Căușeni.	01.07.2012-31.07.2013	Raionul Căușeni
12	”Centrul de Asistență și Intervenții Comunitare”	”Viața fără Tuberculoză”	Creșterea mobilizării sociale la nivel local pentru consolidarea capacităților actorilor locali pentru a consolida eforturile pentru prevenirea și reducerea numărului de îmbolnăviri cu TB în comunitățile din raionul Telenești	01.07.2012-31.12.2012	Raionul Telenești
13	”Centrul de Asistență Socială Casa Speranțelor”	”Prin eforturi comune spunem „Nu” Tuberculozei”	Controlul răspândirii tuberculozei în raionul Soroca prin creșterea nivelului de informare a cetățenilor și asigurarea suportului divers pacienților cu TB pentru a spori aderența la tratamentul antituberculos.	01.07.2012-31.12.2012	Raionul Soroca
14	”AFI”	„Grupurile comunitare din raionul Anenii – Noi împotriva tuberculozei”	Reducerea mortalității și morbidității TB în raionul Anenii – Noi	01.08.2012-31.07.2013	Raionul Anenii-Noi
15	”UORN”	„Inițierea activităților de prevenire, identificare timpurie și referire pentru tratamentul TB a grupurilor de risc în	creșterea nivelului de depistare timpurie a persoanelor bolnave de TB din rândul persoanelor utilizatoare de droguri injectabile (UDI) din Republica Moldova prin	01.10.2012-31.12.2012	Republica Moldova

		cadrul programelor de reducere a riscurilor implementate în RM	utilizarea potențialului Programului de Reducere a Riscurilor, și fortificarea colaborării dintre Programul de Reducere a Riscurilor și serviciile de control și tratament a Tuberculozei.		
16	"Tarna Rom"	"Sănătatea personală este sănătatea neamului"	Sporirea accesului persoanelor de etnie Romă la servicii accesibile de diagnostic și tratament TB.	01.10.2012-31.12.2012	Chișinău, Bălți, Soroca

Activitatea: Instruirea membrilor ONG

Pe parcursul perioadei de raportare, Fundația Soros Moldova (FSM) a organizat două cursuri de instruire pentru reprezentanții ONG-urilor active în domeniul TB (24-25 iulie 2012 și 17-19 decembrie 2012).

Au fost instruiți 49 de coordonatori și asistenți de proiect din cadrul organizațiilor care implementează activități în domeniul controlului TB, oferite de Programul Sănătate Publică în cadrul Programului de Granturi Mici.

Cursul de instruire pentru membrii ONG – urilor active în domeniul TB are ca scop aprofundarea cunoștințelor în domeniul TB ale audienților cursului, cunoașterea diverselor aspecte comunitare de control a TB, formarea abilităților de planificare și organizare a activităților, inclusiv prin crearea parteneriatelor la nivel comunitar, sporirea capacităților de comunicare în scopul sporirii aderenței pacienților la tratamentul antituberculos. Agenda cursului include următoarele module:

- Tendențe contemporane în controlul tuberculozei în Republica Moldova (actualități în evoluție, diagnostic și tratament);
- Activitățile realizate în cadrul proiectului „Sporirea rolului pacientului și comunității în controlul TB”;
- Aspecte de comunicare în domeniul tuberculozei.
- Dezvoltarea abilităților în organizarea evenimentelor;
- Campanii de comunicare în domeniul Tuberculozei;
- Competențele actorilor guvernamentali și nonguvernamentali implicați în realizarea activităților de control a TB;
- Tehnici contemporane de sporire a complianței la tratamentul antituberculos.

Activitatea: Instruirea voluntarilor ONG-urilor în aspecte comunitare ale TB

Pe parcursul perioadei de raportare, FSM a organizat 12 cursuri de instruire cu genericul "Implicarea comunității în controlul Tuberculozei". În total au fost instruiți 190 de voluntari noi, care activează în cadrul ONG-urilor implementatoare de granturi mici.

Cursul de instruire "Implicarea comunității în controlul Tuberculozei" include următoarele module:

- Tuberculoza. Definiția. Noțiunea de infecție și boală. Simptome. Diagnosticul tuberculozei.
- Controlul infecției și contagiozitatea.
- TB în situații speciale (copii, gravide, etnici, HIV/TB etc). Grupuri cu risc sporit de îmbolnăvire cu TB, depistarea și examinarea contactilor.
- Tratamentul tuberculozei. Importanța DOT, DOTS, DOTS +, XDR.
- Factorii care influențează aderența la tratamentul antituberculos. Consecințele unui tratament întrerupt.
- Activități de informare în comunitate.
- Instruirea pacientului și membrilor familiei acestuia.

OBIECTIVUL 2. Înlăturarea barierelor la îngrijiri medicale a populației sărace și a altor comunități vulnerabile

Ref I: Susținerea pacienților: încurajarea materială a pacienților cu TB, prin oferirea de pachete cu produse alimentare, rambursarea cheltuielilor pentru vizitele la centrele DOT, monitorizarea tratamentului și distribuirea materialelor informative.

Aria serviciilor oferite: Suport pentru pacienți

Pe parcursul anului 2012, AO "AFI", în calitate de sub-recipient al Centrului PAS, a înregistrat 3157 de pacienți noi la faza de ambulatoriu, pe întreg teritoriul R. Moldova, inclusiv regiunea transnistreană.

Toți pacienții înregistrați la cabinetul TB raional au fost incluși în programul de asistență, cu condiția că sunt 100% aderenți la tratament.

Suportul motivațional a fost preponderent oferit în calitate de voucher valorificat la magazinele contractate cu excepții pentru pacienții din raioanele unde nu au fost identificați agenți economici interesați de conlucrarea în cadrul proiectului anunțat și în localitățile din regiunea transnistreană.

Distribuția suportului motivațional pacienților de TB prin formula voucherelor prevedea, un proces constituit din: contractarea magazinelor locale de către AO "AFI"; prezentarea lunar a listelor cu numele beneficiarilor care au primit pachete alimentare și igienice; verificarea și aprobarea listelor de către AFI cu listele beneficiarilor furnizate de PNCT și Centrul Național de Management în Sănătate. În raioanele Basarabeasca, Cahul, Edineț, Fălești, Glodeni, Soroca, Vulcănești, Chișinău, Bălți și Transnistria stimulentele pentru aderență la tratament au fost distribuite prin ordine de plată poștale, din cauza imposibilității de a contracta în aceste teritorii magazine disponibile să lucreze lunar cu un număr mare de beneficiari.

Un alt mod de distribuție a stimulentele a fost bazat pe implicarea ONG-urilor locale. În opt raioane din regiunea transnistreană (Tiraspol, Bender, Râbnita, Dubăsari, Camenca, Dnestrovsc, Grigoriopol, Slobozia), suportul pentru pacienți a fost distribuit prin intermediul ONG-ului local "Programe Medico-Sociale". Pe parcursul anului 2012 ONG-ul "Programe Medico-Sociale" a identificat și inclus în proiect 510 de beneficiari noi din cei 3157 raportați în total.

AO "AFI" a organizat vizite de monitorizare pentru a verifica toate ONG-urile partenere cu privire la implementarea activităților și a oferit asistență tehnică și metodologică pentru personalul acestora.

Pacienții din instituțiile sistemului penitenciar (nr. 16 și 13), au beneficiat de produse alimentare distribuite zilnic fiecărui pacient, complimentar la rațiunea zilnică de alimente.

Rambursarea costurilor de transport: pe parcursul anului 2012, 1152 de pacienți noi, care își primeau tratamentul DOT, în faza de ambulatoriu la cabinetul TB, au beneficiat de acoperirea cheltuielilor de transport. Numărul pacienților care au beneficiat de acest suport este aproape dublu comparativ cu ținta propusă a indicatorului de monitorizare (649 pacienți noi incluși în DOT). Numărul crescut de beneficiari a fost condiționată de o serie de factori: costul mediu faptic al unei călătorii la cabinetele TB a fost mai mic decât cel estimat în aplicație, majoritatea pacienților din localitățile rurale primesc tratamentul DOT la centrele de sănătate din localitate și sunt obligați să viziteze cabinetul medicului ftiziopneumolog din centrul raional doar o singură dată pe lună ceea ce a redus costurile de transport pentru pacienții din localitățile rurale.

Compensațiile de transport sunt distribuite prin ordine poștale. 299 de pacienți din regiunea transnistreană au fost identificați și referiți la acest serviciu de către ONG-ul "Programe Medico-Sociale".

Deasemenea 878 de pacienți noi incluși în DOT au beneficiat de un ajutor material unic. Ajutorul material unic este acordat în baza evaluării necesităților individuale ale beneficiarului conform chestionarului aprobat de Programul Național de Control al TB. Evaluarea necesităților pentru oferirea ajutorului material unic se face de către grupurile de lucru locale organizate în fiecare raion. Grupurile de lucru locale au fost formate din medici ftiziopneumologi, asistenți sociali locali și reprezentanți AFI.

Activitatea: Dezvoltarea, publicarea și distribuirea materialelor informative cu privire la TB în rândul populației în general, a bolnavilor cu TB și familiilor acestora, dar și a grupurilor vulnerabile, în primul rând a persoanelor care trăiesc cu HIV (PTH).

În 2012, Centrul PAS a elaborat și publicat 32 de tipuri de diverse materiale (broșuri, pliante, afișe, postere, calendare), cu un tiraj total de 255 de mii de exemplare.

Aceste materiale au fost distribuite în timpul evenimentelor de informare (prelegeri, discuții, mese rotunde) organizate atât de către colaboratorii Centrului pentru Analize și Politici în Sănătate (Centrul PAS), cât și de organizațiile non-guvernamentale implicate în controlul TB, centrele comunitare pentru suportul pacienților cu TB, create în 10 raioane ale țării, precum și centrele de medicină de familie. Deasemenea materiale informaționale editate în limba rusă au fost transmise pentru a fi distribuite pe teritoriul Transnistriei. Materialele video au fost utilizate în timpul desfășurării campaniilor de informare și difuzate de posturile de televiziune raionale.

Activitatea: Monitorizarea tratamentului TB, îngrijire și suport pentru integrare la nivel de comunitate

Pe parcursul anului 2012, echipa de monitorizare a IFP "Chiril Draganiuc", în calitate de sub-recipient în cadrul proiectului, a efectuat 71 vizite de monitorizare în raioanele republicii, pentru a monitoriza și evalua asigurarea tratamentului TB, și suportului pentru integrare la nivel de comunitate, oferite de către cabinetul ftiziopneumologic din aceste raioane. Conform planului de lucru și bugetului, în anul 2012 au fost planificate un total de 100 vizite de monitorizare. Indicatorul nu a fost atins din cauza antrenării persoanelor din echipa de monitorizare a IFP în alte activități.

Ref II: Sporirea implicării comunităților afectate, inclusiv a persoanelor care trăiesc cu HIV prin crearea grupurilor de susținere de la egal la egal, informare, materiale educative și întruniri regulate.

Aria serviciilor oferite: Activități TB/HIV

Activitatea: Sesiuni de informare pentru membrii Ligii Naționale PTH

Fundația Soros este responsabilă de organizarea sesiunilor de informare pentru membrii Ligii Naționale a PTH și Uniunii Organizațiilor de Reducere a Riscurilor din Moldova privind diverse aspecte ale controlului tuberculozei, inclusiv implicarea comunității în suportul persoanelor cu TB și necesitatea extinderii pachetului de servicii acordate beneficiarilor săi în cadrul altor programe.

Pe parcursul anului 2012, au fost organizate patru sesiuni de informare după cum urmează: pe 19 iunie la Tiraspol, 28 iunie la Chișinău, pe 14 noiembrie la Cahul și pe 14 decembrie la Chișinău. La cele 4 sesiuni de informare au participat 64 de persoane – reprezentanți ai organizațiilor membre ale Ligii Naționale PTH și UORN.

Sesiunile de informare au inclus următoarele subiecte:

- Tuberculoza. Epidemiologia tuberculozei. Coinfecția HIV/TB;
- HIV și TB : influența reciprocă asupra evoluției maladiei;
- Grupuri cu risc la TB - probleme în depistare și examinare;
- Supravegherea tratamentului;
- Sporirea rolului pacientului și comunității în controlul TB.

Activitatea: Dezvoltarea grupurilor de suport reciproc: program de granturi

În cadrul acestei activități au fost acordate 5 granturi pentru proiectele descrise în Tabelul 3.

Tabelul 3.

ONG-urile care au beneficiat de Programul de Granturi pentru educatori "de la egal la egal":

#	Denumirea ONG-ului	Denumirea proiectului	Obiectivul proiectului	Perioada de implementare a proiectului	Produse
1	ONG "AFI"	"Crearea Platformei Naționale a ONG-urilor active in lupta cu TB in RM"	Sporirea durabilității procesului de implicare comunitara în lupta cu tuberculoza în RM prin fortificarea poziției la nivel național și local a ONG-urilor active in domeniu. Parteneri în implementarea proiectului sunt ONG-urile active în domeniul controlului Tuberculozei, instituțiile guvernamentale implicate în realizarea Programului Național de Control al Tuberculozei.	01.10.2012 – 30.09.2013	<ul style="list-style-type: none"> - un blog al Platformei Naționale a fost creat; - primul Newsletter elaborat și distribuit; - un grup de lucru, format din reprezentanții ONG-urilor și Programului Național de Control al Tuberculozei organizat. Ggrupul de lucru va elabora documentele cadru care vor reglementa colaborarea ONG-urilor active în TB cu alte instituții în domeniul controlului TB.
2	Asociația Națională a Bolnavilor de	"Împreună pentru o societate fără tuberculoză"	Sporirea aderenței la tratamentul antituberculos.	01.07.2011-30.04.2012	Sesiunile de informare și comunicare de la

3	Tuberculoză (ANBT) din Moldova "SMIT" Asociația Națională a Bolnavilor de Tuberculoză (ANBT) din Moldova "SMIT"	"Împreună pentru un tratament încheiat"	<p>Grupul țintă al proiectului: pacienții internați în 5 instituții specializate ale țării: Institutul Republican de Ftiziopneumologie "Chiril Draganiuc" (secțiile din Chișinău și Vorniceni), Spitalul Municipal de Ftiziopneumologie Chișinău, Dispensarul de Ftiziopneumologie al Spitalului Municipal Bălți, Secțiile de Ftiziopneumologie ale Spitalelor Raionale Soroca și Florești, care finalizează faza intensivă a tratamentului în condiții de staționar.</p> <p>Proiectul prevede organizarea sesiunilor de informare și comunicare de la egal la egal. Moderatorii ședințelor sunt persoane care au încheiat cu succes tratamentul antituberculos și posedă cunoștințe și abilități necesare pentru a se implica în suportul pacienților aflați în tratament.</p>	26.06.2012 - 26.12.2012	<p>egal la egal au inclus următoarele subiecte:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Factorii ce influențează aderența la tratament; - Importanța finalizării tratamentului; - Serviciile de suport oferite persoanelor cu TB aflate în faza de tratament în condiții de ambulator. <p>Cumulativ, 936 de persoane cu TB au beneficiat de serviciile oferite de echipa proiectului.</p>
4	"Programe Medico-Sociale"	"Parteneriat împotriva Tuberculozei"	<p>Sporirea aderenței la tratamentul antituberculos.</p> <p>Grupul țintă al proiectului: pacienți internați în Spitalul de Tuberculoză din Bender, care finalizează faza intensivă a</p>	26.06.2012 - 26.12.2012	<p>Pe parcursul implementării proiectului au fost organizate 9 ședințe de informare de la egal la egal pentru 184 de persoane.</p>

			<p>tratamentului în condiții de staționar.</p> <p>Proiectul prevede organizarea sesiunilor de informare de la egal la egal organizate în Spitalul de Tuberculoză din Bender. Moderatorul ședințelor este o persoană care a încheiat cu succes tratamentul antituberculos și posedă capacități și cunoștințe necesare pentru a se implica în suportul persoanelor cu TB care administrează tratamentul antituberculos.</p>		
5	„Speranța Terrei”	”TB Club”	<p>Sporirea aderenței la tratamentul antituberculos.</p> <p>Grupul țintă al proiectului: persoane cu TB care administrează tratamentul antituberculos în condiții de ambulator, membrii familiilor persoanelor cu TB.</p> <p>Proiectul prevede organizarea ședințelor bilunare ale Clubului de suport reciproc (TB Club), organizate pentru persoanele cu TB care administrează tratamentul antituberculos în condiții de ambulator și membrii familiilor acestora. Ședințele au fost organizate la sediul ONG ”Speranța Terrei”. Participanții la ședințe au fost selectați în</p>	01.10.2012 - 31.12.2012	Pe perioada proiectului au fost organizate 12 ședințe ale TB Club-ului (6 - pentru pacienți cu TB și 6 - pentru rudele acestora). La ședințele Clubului, în total, au participat 53 de persoane noi cu TB și membri ai familiilor acestora (numărul total de persoane prezente la ședințele clubului - 235).

			colaborare cu medicii de la Dispensarul de Ftiziopneumologie al Spitalului Municipal Bălți. Moderatorul ședințelor este o persoană care a încheiat cu succes tratamentul antituberculos și posedă cunoștințe și abilități necesare pentru a se implica în suportul pacienților aflați în tratament.		
--	--	--	---	--	--

OBIECTIVUL 3. Fortificarea sistemului de sănătate și implicarea tuturor partenerilor existenți în activitățile de control al TB

Ref I: Formarea prestatorilor de servicii în cadrul comunității prin instruirea personalului medical, elaborarea materialelor educative și a manualelor.

Aria serviciilor oferite: Fortificarea capacității sistemului sănătății.

Activitatea: Fortificarea tratamentului DOT: cursuri de instruire pentru personalul implicat în controlul tuberculozei pe aspecte DOT și implicarea comunității

Pe parcursul anului 2012 au fost organizate 12 cursuri de instruire pentru personalul medical implicat în controlul tuberculozei în cadrul cărora au fost instruiți 184 participanți. Scopul general al acestor cursuri a fost: de a prezenta și de a dezvolta abilități de management a tratamentului pacienților cu TB la etapa de ambulator, de a dezvolta și de a oferi cunoștințe în monitorizarea tratamentului DOT și implicarea comunității pentru a le susține.

Cursurile de instruire au fost destinate asistentelor medicale TB, în special din cabinetele TB raionale, municipii, sistemul penitenciar și alte structuri din R. Moldova implicate în tratamentul și îngrijirea pacienților cu TB. Cursurile de instruire au fost organizate prin colaborarea Centrului PAS și Institutului Ftiziopneumologie cu suportul Ministerului Sănătății.

Activitatea: Fortificarea tratamentului DOT: conferințe regionale/locale pentru personalul implicat în controlul tuberculozei privind DOT și implicarea comunității

În anul 2012 au fost organizate 4 conferințe regionale, conform planului de lucru și țintei stabilite. Prima conferință a fost organizată pe data de 18 mai 2012 și a fost destinată activităților de colaborare dintre serviciul ftiziopneumologic și asistența medicală primară.

O altă conferință a fost organizată în perioada 20-21 iunie 2012, în Chișinău și Bălți. În cadrul conferinței s-a discutat fortificarea tratamentului DOT în condiții de ambulatoriu și implicarea comunității în controlul TB.

2 conferințe au fost organizate pe 30 octombrie 2012 și 28 noiembrie 2012 cu participarea a 350 de medici din serviciul ftiziopneumologic și asistența medicală primară.

Activitatea: Dezvoltarea capacităților lucrătorilor medicali în organizarea lucrului informativ despre TB

Pe parcursul anului 2012 au fost organizate 8 ateliere de lucru pentru 8 instituții medicale din Bălți, în cadrul cărora au fost instruiți 289 lucrători medicali.

Activitatea: Participarea personalului din echipa de implementare a Programului Național de Control al Tuberculozei și echipa Monitorizare și Evaluare la cursuri de instruire și evenimente internaționale peste hotarele țării.

În 2012, Centrul PAS a acoperit cheltuielile aferente participării la evenimente internaționale, după cum urmează:

1. Training "Implementarea noii Strategii STOP TB: dezvoltarea aptitudinilor și competențelor pentru manageri și consultanți", 07-19 mai 2012, Sondalo, Italia – 2 persoane din cadrul IFP "Chiril Draganiuc".
2. "Congresul al 22-lea a Societății Române de Pneumologie", 30 mai-02 iunie 2012, Brașov, România – 1 persoană din cadrul IMSP SR Rezina.

3. Training "Monitorizarea și evaluarea activităților de pledoarie, comunicare și mobilizare socială în controlul tuberculozei", 11-16 iunie 2012, Sondalo, Italia – 2 persoane din cadrul Spitalului Clinic Municipal de Tuberculoză, Chișinău și ONG "Speranța Terrei", Bălți.
4. Training "Al 17-lea curs de instruire internațional în controlul tuberculozei", 15-22 august 2012, Tartu, Estonia – 1 persoană din cadrul IFP "Chiril Draganiuc".
5. "Congresul anual al Societății Europene de Respirologie", 1-5 septembrie 2012, Viena, Austria – 2 persoane de la Catedra de Ftziopneumologie a USMF "Nicolae Testemițanu", 1 persoană din cadrul IFP "Chiril Draganiuc".
6. Atelierul de lucru "Impactul bolilor pulmonare cronice și a infecției tuberculoase asupra sănătății publice", 4-8 septembrie 2012, Paris, Franța – 1 persoană din cadrul USMF "Nicolae Testemițanu".
7. Training "Implementarea noii Strategii STOP TB: dezvoltarea aptitudinilor și competențelor pentru manageri și consultanți", 16-27 octombrie 2012, Sondalo, Italia – 1 persoană din cadrul LNR al IFP "Chiril Draganiuc".

Ref II: Implicarea bisericii Ortodoxe în procesul de reducere a stigmei față de pacienții cu TB și a familiilor acestora prin susținerea centrelor sociale și prin elaborarea materialelor informative și educaționale.

Aria serviciilor oferite: Implicarea comunității în controlul TB

Activitatea: Dezvoltarea capacităților instituțiilor religioase în scopul realizării activităților sociale și de informare în domeniul TB

Fundația Soros-Moldova, în calitate de sub-recipient al Centrului PAS în cadrul grantului, a stabilit relații de parteneriat cu Biserica Ortodoxă a Moldovei. În acest context, propunerea de colaborare a Fundației a fost discutată și aprobată la Ședința Înaltului Sinod a BOM din 4 aprilie 2011, avind ca scop intensificarea implicării clerului bisericesc în activități de control al TB și în suportul persoanelor cu TB și membrilor familiilor lor.

În contextul activității programate au fost acordate 4 granturi pentru dezvoltarea capacităților instituțiilor religioase în activități de control al TB (Tabelul 4).

Tabelul 4

Lista ONG-urile antrenate în dezvoltarea capacităților de informare instituțiilor religioase în domeniul TB prin Programul de Granturi și rezultatele obținute:

#	Denumirea ONG-ului	Denumirea proiectului	Obiectivul proiectului	Perioada de implementare a proiectului	Produse
1	Centrul Regional pentru Politici Comunitare	"Mobilizarea Bisericii Ortodoxe a Moldovei în prevenirea tuberculozei"	Sporirea cunoștințelor persoanelor religioase despre Tuberculoză și sporirea implicării liderilor BOM în activități de prevenire și control al TB. Proiectul presupunea organizarea seminarelor informaționale cu participarea clerul bisericesc și lucrătorilor Bisericii Ortodoxe ale Moldovei; susținerea Centrelor Sociale atașate Bisericii Ortodoxe în scopul promovării suportului pacienților cu TB și diminuării stigmei și discriminării lor.	01.07.2011 – 30.04.2012	- 40 cursuri de instruire pentru 1043 persoane din clerul bisericesc, pe următoarele subiecte: aspecte medicale ale tuberculozei și aspecte spirituale în lupta cu tuberculoza.
2	Episcopia de Ungheni și Nisporeni	"Ajutor prin implicare"	Implicarea reprezentanților Episcopiei de Ungheni și Nisporeni în promovarea controlului TB în comunitate și susținerea spirituală a bolnavilor de tuberculoză, aflați în tratament, cu ajutorul clerului bisericesc.	27.06.2011 - 15.03.2012	Preoții instruiți din cadrul Episcopiei au fost implicați în activități de susținere a comunității. Înaltpreasfinția Sa Petru, Episcop de Ungheni și Nisporeni, a ținut 44 de predici

					pentru a informa populația generală despre TB, depistarea timpurie a TB și reducerea stigmei pentru bolnavii de TB și familiile lor.
3	"Inițiativa Pozitivă"	"Mobilizarea Bisericilor Creștine în activități de prevenire a Tuberculozei în Republica Moldova"	1) dezvoltarea cunoștințelor clerului și a personalului din organizațiile religioase cu referire la TB 2) suportul organizațiilor religioase în punerea în aplicare a propriilor inițiative pentru controlul TB.	01.10.2012-31.12.2012	18 sesiuni informaționale cu participarea a 460 de reprezentanți ai cultelor.
4	ONG "Speranța Terrei"	"Informarea reprezentanților mănăstirilor din Eparhia Bălți și Fălești despre TB"	Sporirea implicării membrilor comunității religioase în activități de control TB	01.11.2012-31.12.2012	7 sesiuni de informare la care au participat 141 de reprezentanți ai Mănăstirilor din Eparhia Bălți și Fălești.

Activitatea: Elaborarea și editarea materialelor informaționale pentru BOM

În perioada de raportare, FSM în comun cu reprezentanții Mitropoliei Moldovei a elaborat, printat și distribuit următoarele materiale :

Denumirea materialelor informaționale	Unități (limba română/rusă)	Unități (limba rusă)
"Ce trebuie să știm despre Tuberculoză", Ghid pentru clerul bisericesc.	3000RO/RU	
"Ce trebuie să știm despre Tuberculoză", Ghid pentru populație.	8000 RO	2000 RU
Calendar creștin – ortodox pentru populație.	5000 RO	
Calendar creștin ortodox pentru preoți.	1000 RO	
Pliant pentru migranți.	7000 RO	3000 RU
TOTAL	24000	5000

Activitatea: Suport oferit ziarelor bisericești pentru diseminarea informației despre TB

FSM a semnat contracte cu următoarele ziare bisericești: "Altarul Credinței", "Misionarul", "Curierul Ortodox", "Scara spre Cer" și "Jubileu". Obiectul contractelor a fost elaborarea și menținerea unei rubrici în aceste ziare cu tematica – Sănătatea și Teologia.

Rubrica "Sănătatea și Teologia" a fost creată și menținută în ziarele bisericești: "Altarul Credinței" (nr 1, 2, 3, 23-24), "Misionarul" (edițiile din ianuarie, februarie și decembrie), "Scara spre Cer" (nr. 1-9) și "Jubileu" (edițiile februarie-septembrie). Această rubrică prevedea informație despre maladii în general și tuberculoză în particular, cât și aspecte despre sănătate prin prisma teologiei. Cîte 60 de copii per ediție au fost printate adițional și transmise pentru distribuire în instituțiile penitenciare.

Activitatea : Suport oferit centrelor sociale atașate Bisericii întru încurajarea participării acestora în activități de prevenire și tratament a TB

Centrul Regional pentru Politici Comunitare (CRPC) a fost identificat ca partener al Fundației Soros-Moldova în derularea Programului de Granturi Mici pentru Centrele Sociale atașate Bisericii Ortodoxe. Scopul programului a fost de a susține implicarea Centrele Sociale atașate Bisericii în activități de suport pentru persoanele cu TB și reducerea stigmei și discriminării.

În acest context, CRPC a lansat un concurs de selectare a centrelor sociale atașate Mitropoliei Moldovei care ar oferi suport pacienților cu tuberculoză, familiilor acestora și persoanelor cu risc sporit de îmbolnăvire cu tuberculoză.

Astfel, biserica "Acoperământul Maicii Domnului" a implementat proiectul „Asigurarea psihologică și materială a persoanelor cu tuberculoză și a familiilor lor”, cu scopul de a spori aderența la tratament a pacienților TB și a promova depistarea timpurie în satele Vatra și Ghidighici, prin implicarea lucrătorilor bisericii în activități de control al tuberculozei. Astfel, în perioada de implementare, aproape 60 persoane (elevi, profesori școlari, reprezentanți ai APL) au fost informați despre tuberculoză, în cadrul seminarelor organizate în aceste localități. Tot în cadrul proiectului au fost organizate 6 meditații pastorale pentru aproximativ 250 persoane, dintre care 2 la biserica "Sf. Gheorghe" din spitalul penitenciar Pruncul, pentru aproximativ 150 deținuți.

Ref III: Utilizarea Cartei Pacienților pentru Tratarea Tuberculozei și organizarea programelor de instruire pentru pacienți.

Aria serviciilor oferite: Pledoarie, comunicare și mobilizare socială

În cadrul implementării proiectului au fost organizate 15 centre de informare și educare a pacienților TB în faza intensivă. Dezvoltarea serviciilor care sunt prestate în cadrul Centrelor respective, se înscrie în necesitatea de a întreprinde măsuri de informare și educare a pacienților de TB, stabilite în Programul Național de Controlul al TB (PNCT) pentru anii 2011-2015..

Centrele de informare și educare al pacienților de tuberculoză (TB) sunt instituite în cadrul spitalelor sau secțiilor de tuberculoză din țară, unde pacienții se află la tratament 2 sau mai multe luni (faza intensivă a tratamentului tuberculozei sensibile sau tuberculozei rezistente la medicamente). Obiectivul principal al centrelor de informare și educare a pacienților este sporirea aderenței la tratament, prin informarea pacientului cu privire la boala sa și creșterea ratei succesului tratamentului tuberculozei. Rolul și responsabilitățile acestor centre este de a informa pacientul despre boala sa, de a educa și dezvolta unele abilități comportamentală ale pacientului în timpul bolii (eticheta și igiena tusei, elemente de profilactica a TB, etc).

Centrele de Informare și educare a pacienților de tuberculoză au fost organizate în 15 hall-uri in spitalele de tuberculoză, reparate în 2011 in cadrului proiectului, după cum urmează : 5 în IFP "Chiril Draganiuc", 3 în Spitalul Clinic Municipal de Tuberculoză, Chișinău, 3 în Spitalul Municipal Bălți, Departamentul Tuberculoză, 2 în Spitalul de Tuberculoză Vorniceni și 2 în Spitalul de Tuberculoză Bender. Centrele au fost echipate cu televizoare pentru difuzarea filmelor și clipurilor despre tuberculoză, computere și imprimante pentru lucrul asistentelor implicate în activitatea centrelor de informare și educare. Asistentele medicale delegate pentru activitatea în cadrul Centrelor din cadrul instituțiilor medicale specializate, au fost instruite privind practicile de educare și informare a pacienților. Conform standardului de lucru, pacienții sunt evaluați privind riscul de abandon și consiliați la etapa de internare și externare. Activitatea de informare și consiliere a centrelor a fost inițiată în ianuarie 2012.

OBIECTIVUL 4. Pledoarie, comunicare și mobilizare socială (ACSM)

Ref I: Sensibilizarea prin programe inovative: Educatori de la egal la egal

Aria serviciilor oferite: Pledoarie, comunicare și mobilizare socială

În 2012, Centrul PAS a organizat 4830 de prelegeri, discuții și alte activități de informare privind tuberculoza, la care au participat aproximativ 80 de mii de ascultători. Aceste activități au fost desfășurate în școlile din Chișinău și în unele raioane, în cămine și în întreprinderi.

Pentru realizarea acestei munci, Centrul PAS atrage voluntari din diferite organizații non-guvernamentale, care lucrează cu grupurile de persoane vulnerabile, precum și studenți și rezidenți de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie. N. Testemițanu prin Asociația studenților și rezidenților (Asociația Studenților și Rezidenților în Medicina din Republica Moldova - ASRM). De asemenea în practica de informare a populației au fost implicate asistentele medicale, care urmează un curs de formare la centrul din Bălți de recalificare a lucrătorilor medicali cu studii medii de specialitate (Centrul de formare profesională a lucrătorilor Medicali cu Studii Medii). Centrul PAS desfășoară această activitate cu ajutorul Asociației Obștești "Speranța Terrei" (Bălți).

Intru asigurarea unei informări de calitate a populației din parte voluntarilor, Centrul PAS organizează training-uri de o zi. În 2012, au fost organizate 15 training-uri, la care au participat peste 300 de voluntari.

În 2012, în activitatea de informare a populației au fost implicați, de asemenea, studenți absolvenți ai colegiilor medicale, care au primit drept sarcină organizarea în cadrul practicii de stat (ianuarie-mai) a unui anumit număr de evenimente de informare cu privire la TB. Datorită acestei abordări, a fost posibilă organizarea unui număr esențial de evenimente de informare (din 4646 de întâlniri informaționale 3118 au fost desfășurate de către studenții colegiilor medicale).

Ref II: Susținerea campaniilor de comunicare publică pentru mobilizarea socială **Aria serviciilor oferite: Pledoarie, comunicare și mobilizare socială**

Activitatea: Crearea și prezentarea programelor de televiziune și de radio pentru populație despre TB, difuzarea clipurilor audio și video

În 2012, Centrul PAS a finanțat crearea și difuzarea a 74 de emisiuni tv și 52 de programe radio privind TB, fiind difuzate de 14 posturi TV regionale și 12 posturi de radio. În plus, au fost filmate și difuzate 5 clipuri video, cu participarea unor persoane publice și interpreți cunoscuți, și alte 3 clipuri video cu participarea celor mai importanți jurnaliști ai postului tv "Publika". Pe lângă cele 14 posturi raionale, clipurile video au mai fost difuzate de 12 posturi cu acoperire regională și națională, iar 3 clipuri audio - de 12 posturi raionale și 10 posturi de radio.

Activitatea: Evenimentele de advocacy (conferințe, "mese rotunde" cu participarea reprezentanților autorităților locale și altor parteneri-cheie în controlul TB)

Scopul desfășurării evenimentelor menționate rezidă în atragerea atenției autorităților publice locale asupra problemei de control a tuberculozei, pacienților TB și familiilor lor, în scopul alocării de fonduri suplimentare pentru această categorie de pacienți, a acordării de sprijin medicilor ftiziopneumologi raionali, pentru crearea grupurilor de lucru, care ar putea contribui la implicarea reală a societății în controlul tuberculozei, asistență socială.

În 2012, Centrul PAS a organizat 8 evenimente cu caracter de advocacy privind implicarea în activitățile de control al TB în 8 raioane ale țării (Telenești, Rezina, Anenii Noi, Glodeni, Sângerei, Ungheni, Florești, Fălești). La întruniri au participat peste 300 de persoane - președinți de raioane, membri ai consiliilor raionale, primari etc.

Ref III: Sporirea rolului mass media și pledoarie **Aria serviciilor oferite: Pledoarie, comunicare și mobilizare socială**

În 2012, Centrul PAS a organizat 3 instruirii TB pentru jurnaliști, în colaborare cu Asociația Presei Electronice (APEL) și Asociația Presei Independente (API), la care au participat 50 de jurnaliști. De asemenea au fost realizate patru întâlniri de informare tematică cu jurnaliștii, în cadrul cărora au fost pevăzute vizite la Spitalul Municipal de Tuberculoză din Chișinău, la Spitalul de Tuberculoză din Vorniceni și la Institutul de Ftiziopneumologie „Chiril Draganiuc”.

Majoritatea activităților de mai sus sunt organizate de către Centrul PAS în cadrul campaniilor de informare desfășurate de două ori pe an - primăvara și toamna, Acest lucru permite concentrarea eforturilor mai multor organizații, reunirea mai multor direcții de lucru și canale de difuzare a informațiilor, monitorizarea activităților petrecute și evaluarea impactului acestora asupra societății.

În anul 2012, campaniile de informare s-au desfășurat în februarie-martie și octombrie-noiembrie. Campania de informare din lunile februarie-martie s-a desfășurat cu motto-ul propus de Organizația Mondială a Sănătății: "Stop tuberculozei în cursul vieții mele» (Stop TB in my lifetime). La organizarea acestei campanii au participat 14 posturi TV și 10 posturi de radio raionale, jurnaliști de la o serie de publicații scrise, brigăzi de informare de voluntari de la Universitatea de Stat de Medicină, de la Colegiul Național de Medicină și Farmacie, de la organizații non-guvernamentale "Viața Nouă", "Speranța Terrei" și "Tinerii pentru drept la viață" (Bălți). Activitățile campaniei au inclus pregătirea emisiunilor TV și de radio, difuzarea clipurilor video și a scurt-metrajelor despre TB, întruniri cu populația, cu distribuirea materialelor tipărite despre TB. Totodată a fost desfășurat un concurs pentru jurnaliști. În total, au fost produse 52 de programe TV și radio și organizate 3640 de reuniuni de informare cu diverse grupuri de populație.

Campania de informare din octombrie-noiembrie 2012 s-a desfășurat cu motto-ul: "Împreună putem opri tuberculoza". O trăsătură distinctivă a acestei campanii constă în participarea mai multor persoane publice din Republica Moldova și interpreți bine-cunoscuți: a academicianului Gheorghe Ghidirim, a jurnalistului și dramaturgului Constantin Cheianu, a protoiereului, parohul bisericii „Sf. Dumitru”, Paul Borșevschi, a interpretelor Anna Barbu și Geta Burlacu, în clipurile video de adresare către populație cu diverse apeluri la o atitudine mai grijulie a oamenilor față de propria sănătate și crearea unei atmosfere de sprijin pentru pacienții cu TB. Clipurile video, au fost difuzate de 12 posturi cu acoperire națională și regională, precum și de 12 posturi raionale. În plus, ambasadorii sănătății, - titlu onorific acordat personalităților de mai sus, care au devenit imaginea campaniei, au făcut apel către public cu ajutorul anunțurilor din presa scrisă și cea de stradă din Chișinău și din 12 raioane ale țării. Au fost organizate mai multe reuniuni tematice cu tinerii cu participarea interpretei Geta Burlacu.

Parte din campanie sunt programele TV și radio de la posturile raionale (în total 22 de programe TV și 20 radio), întâlniri de informare cu populația (în total 256). În perioada indicată mai sus, postul de televiziune "Publika" a filmat și difuzat activ 3 clipuri video proprii cu participarea jurnaliștilor Vitalie Dogaru, Ludmila Munteanu și Elena Cioina, precum și un spot informațional despre simptomele TBC la adulți și copii, modalitățile de răspândire a bolii și posibilitățile de tratament.

OBIECTIVUL 5. Integrarea serviciilor TB în sectorul penitenciar și sectorul civil

Ref I: Susținerea mediatică, socială și legală a pacienților cu TB și controlului infecției în instituțiile penitenciare prin dezvoltarea și renovarea infrastructurii

Aria serviciilor oferite: Grupuri cu risc sporit

În cadrul acestei activități, a fost planificată renovarea a unui departament în spitalul penitenciar și a departamentului pentru pacienți TB cronici din cadrul penitenciarului nr. 17, Rezina. Reparația acestor departamente prevedea respectarea cerințelor OMS-ului de control al infecției și un sistem de ventilare conform standardelor.

Tot odată CNC a determinat prioritar pentru țară finalizarea construcției blocului pentru tratamentul pacienților cu MDR TB de la Spitalul de Tuberculoză Vorniceni și a solicitat FG aprobarea realocării 300,000.00 euro pentru renovarea blocului 2 al Spitalului de Tuberculoză Vorniceni, sumă inițial destinată renovării spitalului penitenciar. Monitorizarea lucrărilor de construcție realizate de către compania selectată de Ministerul Sănătății, a fost efectuată prin participarea reprezentanților Centrului PAS, Ministerul Sănătății, și IFP "Chiril Draganiuc".

De asemenea în cadrul activității programate, în spitalul penitenciar Pruncul au fost efectuate lucrări de reparație conform caietului de sarcini prezentat de specialiștii DIP MJ.

OBIECTIVUL 6. Asigurarea accesului universal la serviciile de diagnosticare, tratament, îngrijire și suport pentru pacienții cu TB rezistentă la medicamente.

Ref I: Fortificarea capacităților naționale pentru managementul tuberculozei rezistentă la medicamente prin instruirea în domeniul managementului TB-DR a personalului din staționar și centrele de ambulator și a personalului din medicina primară

Aria serviciilor oferite: TB-MDR

Pe parcursul anului 2012, 38 medici ftiziopneumologi din cadrul instituțiilor de tratament staționar au fost instruiți în managementul cazurilor de tuberculoză TB-MDR în condiții de staționar. În acest sens au fost organizate 2 cursuri de instruire, pe data de 21-22 februarie 2012 și 4-6 iunie 2012.

Două cursuri de instruire au fost organizate pentru 39 medici ftiziopneumologi din cabinetele de TB raionale. Agenda cursurilor a cuprins aspecte de management al cazurilor de TB-MDR în condiții de ambulator. Cursurile au avut loc în perioadele 23-24 februarie 2012 și 6-8 iunie 2012. De la începutul proiectului, Centrul PAS a continuat practica inițiată în cadrul implementării Runderi a 6-a a gratului FG pentru controlul tuberculozei – la solicitarea USMF, a instruit mai multe persoane din AMP pe aspecte DOTS și DOTS Plus, în raport cu ținta stabilită în planul de lucru din aplicația de grant. Instruirile au fost organizate în colaborare cu USMF care a acoperit cheltuielile de cazare și transport, în acest mod fiind posibilă instruirea mai multor cadre medicale cu cheltuieli reduse. Astfel, pe parcursul anului 2012 au fost organizate 12 cursuri de instruire a câte 2 zile fiecare, pentru asistentele medicale din AMP, cu participarea a 273 asistente din toată țara. Alte 6 cursuri de instruire, cu durata de 3 zile, au fost organizate pentru 165 medici de familie.

Pentru îmbunătățirea capacităților de gestionare a sistemului informațional revizuit de înregistrare și raportare în tuberculoză au fost organizate 12 cursuri de instruire pentru 70 lucrători din serviciul ftiziopneumologic.

Ref II: Îmbunătățirea măsurilor de control al infecției în managementul cazurilor de tuberculoză.

Aria serviciilor oferite: TB-MDR

Pentru 2012 a fost planificat un curs de instruire pentru 15 persoane în controlul infecției. Cursul indicat nu a fost realizat, din motiv că în anul 2011 au fost organizate 2 cursuri de instruire cu participarea expertului OMS, fiind încadrați toți specialiștii. Astfel, ținta stabilită pentru toată durata proiectului a fost atinsă în 2011.

Ref III: Susținerea pacienților: suport motivațional a pacienților cu TB-MDR, prin oferirea de pachete cu produse alimentare, rambursarea cheltuielilor pentru călătoriile la centrele DOT, monitorizarea tratamentului și distribuirea materialelor informative.

Aria serviciilor oferite: TB-MDR

Pe parcursul anului 2012 au fost organizate 6 cursuri de instruire cu durata de 2 zile, pentru 86 asistente medicale din cabinetele TB, cu scopul de a îmbunătăți capacitatea acestora de a acorda asistență pacienților cu tuberculoză.

Cursurile au fost axate pe: fortificarea capacităților asistentelor de a presta servicii calitative pacienților TB; stabilirea unei metodologii de comunicare între asistente și pacienți; fortificarea capacităților participanților în depistarea factorilor asociați abandonului tratamentului; managementul conflictului.

La fel, în anul 2012 au fost organizate 167 sesiuni de consiliere a pacienților, efectuate de personalul medical din cabinetele TB din țară.

Pe parcursul anului 2012, AO "AFI", în calitate de sub-recipient al Centrului PAS, a înregistrat 478 de pacienți noi incluși în tratament la faza de ambulator pe întreg teritoriul R. Moldova, inclusiv regiunea transnistreană.

Toți pacienții înregistrați la cabinetul TB raional au fost incluși în proiect, fiind 100% aderenți la tratament.

Suportul motivațional a fost preponderent oferit în calitate de voucher valorificat la magazinele contractate cu excepții pentru pacienții din raioanele unde nu au fost identificați agenți economici interesați de colaborare în cadrul proiectului anunțat și în localitățile din regiunea transnistreană.

Distribuirea suportului motivațional pacienților de TB prin formula voucherelor prevedea, un proces constituit din: contractarea magazinelor locale de către AO "AFI"; prezentarea lunar a listelor cu numele beneficiarilor care au primit pachete alimentare și igienice; verificarea și aprobarea listelor de către AFI cu listele beneficiarilor furnizate de PNCT și Centrul Național de Management în Sănătate. În raioanele Basarabeasca, Cahul, Edineț, Fălești, Glodeni, Soroca, Vulcănești, Chișinău, Bălți și Transnistria stimulentele pentru aderență la tratament au fost distribuite prin ordine de plată poștale, din cauza imposibilității de a contracta în aceste teritorii magazine disponibile să lucreze lunar cu un număr mare de beneficiari.

Un alt mod de distribuire a stimulentele a fost bazat pe implicarea ONG-urilor locale, care au fost instruite să aplice aceleași mecanisme descrise mai sus.

În opt raioane din regiunea transnistreană (Tiraspol, Bender, Râbnîța, Dubăsari, Camenca, Dnestrovsc, Grigoriopol, Slobozia), suportul pentru pacienți a fost distribuit prin intermediul ONG-ului local "Programe Medico-Sociale". Pe parcursul anului 2012 ONG-ul "Programe Medico-Sociale" a identificat și inclus în proiect 63 de beneficiari noi din cei 478 raportați în total.

AO "AFI" a organizat vizite de monitorizare pentru a verifica toate ONG-urile partenere cu privire la implementarea activităților și a oferit asistență tehnică și metodologică pentru personalul acestora.

Pacienții din instituțiile sistemului penitenciar (nr. 16 și 13), au beneficiat de produse alimentare distribuite zilnic fiecărui pacient, complementar la rațiunea zilnic de alimente.

Rambursarea costurilor de transport: pe parcursul anului 2012, 326 de pacienți noi, care își primeau tratamentul în faza de ambulator la cabinetul TB, au beneficiat de acoperirea cheltuielilor de transport. Numărul pacienților care au beneficiat de acest suport este aproape dublu comparativ cu ținta propusă a indicatorului de monitorizare (108 pacienți noi incluși în DOTS Plus). Numărul crescut de beneficiari a fost condiționat de o serie de factori: costul mediu faptic al unei călătorii la cabinetele TB a fost mai mic decât cel estimat în aplicație, majoritatea pacienților din localitățile rurale primesc tratamentul DOT la centrele de sănătate din localitate și sunt obligați să viziteze cabinetul medicului ftiziopneumolog din centrul raional doar o singură dată pe lună ceea ce a redus costurile de transport pentru pacienții din localitățile rurale.

Compensațiile de transport sunt distribuite prin ordine poștale. 57de pacienți din regiunea transnistreană au fost identificați și referiți la acest serviciu de către ONG-ul "Programe Medico-Sociale".

95 pacienți noi au fost vizitați de către suporterii DOT la domiciliu, pentru a primi tratament. În cazul acestor pacienți, rambursarea cheltuielilor de transport a fost efectuată pentru suporterii DOT.

OBIECTIVUL 7. Cercetări operaționale ale intervențiilor în domeniul controlului tuberculozei

În 2012 a fost realizat sondajul sociologic "Tuberculoza în Republica Moldova: cunoștințele, atitudinea și practica de comportament ale populației". Rezultatele sondajului sociologic indicat confirmă eficiența activităților de informare a populației, și impactul pozitiv asupra populației. Astfel, majoritatea respondenților (87%) consideră că populația țării este informată despre tuberculoză de la foarte bine până la mediu. Cei mai mulți respondenți au confirmat că, în ultimele 6 luni, au auzit sau citit informații despre tuberculoză. Aproximativ două treimi dintre respondenți (61,4%) au auzit sau văzut mesajul "Dacă aveți simptome, adresați-vă la medic. Tuberculoza poate fi vindecată!". Conform sondajului cea mai frecventă sursă pentru mesajele recepționate este televiziunea (83,8%), 46,0% din populație au menționat broșurile și posterele, 16,1% - publicitatea de stradă, 9% - seminarele și evenimentele informative.

Cel puțin 4 din 5 respondenți au menționat că vor lua în considerare recomandările cuprinse în materialele informative, vor fi mai atenți la simptome, se vor adresa și vor încuraja alți oameni să se adreseze la medic, în cazul simptomelor suspecte și că vor oferi un mare sprijin moral pacienților cu TB.

Indicele integrat al cunoștințelor despre simptomele TB a crescut de la 46% în 2004 la 63% în 2012.

INDICATORII DE PERFORMANȚĂ AI PROGRAMULUI

La finele anului 2012 (pentru întreaga perioadă de implementare a programului) performanța medie a indicatorilor de proces este de 111.33% și media indicatorilor Top 10 este de 107%.

Rating-ul acordat de Fondul Global grantului TB implementat de Centrul PAS este A1 pentru 2 perioade de implementare, A2 pentru o perioadă de implementare și B1 pentru prima perioadă de implementare.

Tabelul de mai jos prezintă rezultatele atinse pentru fiecare indicator versus țintele aprobate.

Nr.	Indicatori	Țintele cumulative de la începutul proiectului	Rezultatele cumulative de la începutul proiectului	0 - 59%	60 - 89%	> 90%	Comentarii
1	Numarul personalului din serviciul ftziopneumologic si ingrijire medicala primara (AMP) instruiti in managementul TB-MDR	679	1348			198.53 %	1101 de persoane din AMP și 247 din serviciul TB au fost instruite în managementul TB-MDR. Ministerul Sănătății în parteneriat cu Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie, a solicitat Centrul PAS de a mări numărul de specialiști în TB și din AMP instruiți, din cauza că povara MDR-TB în țară este esențială. În acest scop, USMF a fost de acord să co-finanțeze costurile de cazare și de transport, în scopul de a instrui mai mulți specialiști din domeniul TB și din medicina primară, versus numărului inițial planificat în proiect.
2	Numarul de pacienți înregistrați în programul DOTS Plus care au primit stimulente (pachete alimentare și pachete igienice) pentru sporirea complianței la tratament	1196	1206			100.84 %	1206 pacienți înregistrați în programul DOTS Plus au primit cel puțin 3 pachete alimentare.

3	Numarul de voluntari, membri din echipele multidisciplinare, reprezentanti ai ONG-lor si preoți / lucrători ai bisericii ortodoxe instruiti în aspecte DOT și controlul tuberculozei la nivel de comunitate	1570	2380	151.59%	Un număr de 2380 de persoane au fost instruite, dintre care: 94 persoane care activează în centrele comunitare au beneficiat de training și re-training; 99 de persoane care activează în ONG-urile incluse în proiect, au fost instruite pe aspect DOT și comunitare; 373 voluntari din rețeaua de ONG-uri incluse în proiect și 1812 preoți și clerici au fost instruiți în lucrul informativ și suport social în tuberculoză.
4	Numarul de centre comunitare renovate și functionale	10	10	100%	10 centre comunitare au fost create în cadrul spitalelor raionale, renovate și echipate. Echipele multidisciplinare din centrele comunitare au fost instruite și re-instruite în elaborarea planurilor de lucru, în probleme juridice și administrative.
5	Numărul și procentajul pacienților noi TB care primesc DOT la centrele comunitare	2597	1923	N/A	1923 de pacienți noi cu TB au primit cel puțin 25 de intervenții DOT timp de o luna. (vizita DOT la centru de către pacient/pacientul vizitat de DOT supporter).
		75%	69%	91.89%	Dat fiind faptul că în 2011-2012 au fost incluși în tratament mai puțini pacienți decât a fost estimat, 75% din totalul pacienților a constituit 2092 pacineți, nu 2597după cum se preconiza. Astfel, 1923 pacienți care au fost înregistrați ca beneficiari ai centrelor comunitare este egal cu 69% din totalul de pacienți incluși în tratament în cele 10 teritorii vizate.
6	Numarul de persoane (pacienți TB/HIV și familiile lor) care au fost instruiti de către grupurile de la egal la egal	1800	1867	103.72	1867 de persoane (pacienți TB/HIV și familiile lor) care au fost instruiți de către grupurile de la egal la egal.
7	Numarul de pacienți TB înregistrați în programul DOTS care au primit stimulente (pachete alimentare și pachete igienice) pentru sporirea complianței la tratament	5212	6769	129.87%	6769 pacienți înregistrați în programul DOTS au primit cel puțin 3 pachete alimentare.
8	Numarul de lucrători medicali instruiți în controlul tuberculozei, implicarea comunității și metode de lucru	710	1476	207.89%	1476 lucrători medicali au fost instruiți în controlul tuberculozei, implicarea comunității și metode de lucru informațional pe tuberculoză, pentru diferite grupuri de populație.Ținta a fost depășită pentru faptul că au fost

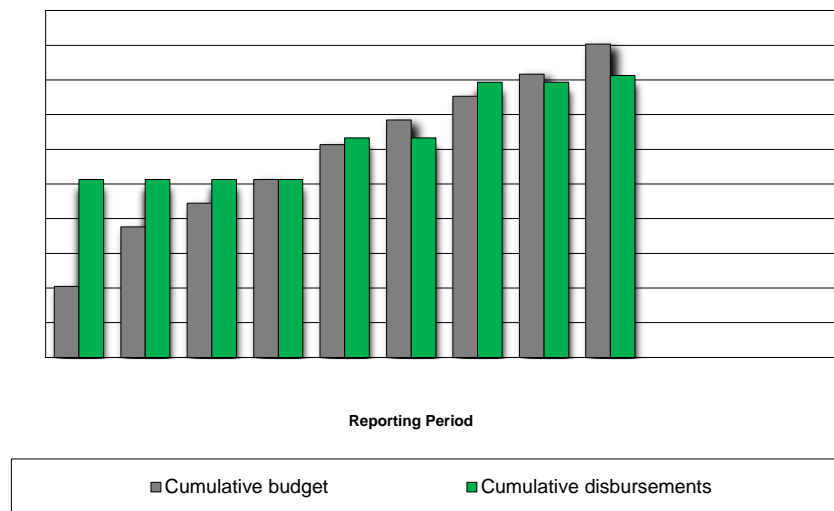
	informațional pe tuberculoză, pentru diferite grupuri de populație				negociate prețuri mai bune pentru cheltuielile de formare profesională, aceasta a permis de a implica mai multe persoane în formare.
9	Numarul de educatori de la egal la egal, jurnaliști la nivel național și regional, persoane-cheie din republică instruiți in TB și TB/HIV	680	2142	315%	2142 persoane au fost instruite, din care: 612 de educatori de la egal la egal au fost instruiți pentru realizarea lucrului informațional despre tuberculoză; 47 jurnalisti de nivel national si raional instruiti cu privire la comunicarea în TB și 1483 de persoane-cheie din republică au participat la ateliere de lucru privind TB și TB/HIV.
10	Procentul populatiei cu cunostinte corecte (modul de transmitere, simptome, tratament si curabilitatea	43%	63%	146.51%	63% din populatie detine cunostinte corecte despre TB - căile de transmitere, simptomele, tratamentul și vindecarea.

UTILIZAREA FONDURILOR

Până la 31 decembrie 2012, Centrului PAS au fost debursate de către Fondul Global 4,063,058.00 Euro iar cheltuielile efective pentru implementarea activităților au fost de 3,864,464.00 Euro.

Rata cumulativă a debursării este de 89% (figura 1), variația fiind cauzată de fondurile neutilizate urmare a întârzierilor în deschiderea Centrelor comunitare pentru suportul pacienților cu tuberculoză.

F1: Bugetul și debursările de către Fondul Global - in (€)

Rata cumulativă de absorbție din debursare este de 95%, iar din buget este de 88%. Variația dintre buget și cheltuieli, este în mare parte determinată de deschiderea cu întârziere a Centrelor comunitare pentru suportul pacienților cu tuberculoză, care a dus la absorbția mai mică a fondurilor planificate pentru cheltuieli curente de funcționare a centrelor. La fel, trebuie de menționat că a fost posibil de atins indicatorii și chiar de a-i supraîndeplini cu costuri mai mici decât cele planificate, datorită parteneriatelor Centrului PAS cu actorii locali.

